

6.11.2020

VN/16995/2020

VN/16995/2020-OKM-17

Jakelussa mainituille

Muinaismuistolain uudistamista valmistelevan työryhmän ja seurantaryhmän asettaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tänään asettanut muinaismuistolain uudistamista valmistelevan työryhmän ja valmistelua tukevan seurantaryhmän. Työryhmän ja seurantaryhmän toimikausi on 6.11.2020–31.12.2021.

Tausta

Muinaismuistolaissa (295/1963) säädetään kiinteistä muinaisjäännöksistä, irtaimista muinaisesineistä ja laivalöydöistä. Kiinteät muinaisjäännökset ovat kansallisuusomaisuutta, jolla on korvaamaton kulttuuriarvo, ja ne tulee säilyttää tuleville sukupolville.

Laki on ollut lähes sellaisenaan voimassa yli 50 vuotta ja perustuu pääasiallisesti 1950-luvun lopulla aloitettuun valmistelutyöhön. Lakia ei ole sisällöllisesti muutettu voimaantulon jälkeen laivalöytöjä koskevan 20 §:n muutosta ja valtion aluehallinnon muutosten vaatimia teknisiä muutoksia lukuun ottamatta. Toimintaympäristön ja yhteiskunnallisen tilanteen muuttumisen johdosta sääntely on monissa suhteissa vanhentunut.

Lain voimaantulon jälkeen yhteiskunnassa on tapahtunut suuria rakenteellisia muutoksia, minkä lisäksi ympäristönkäyttöä, viranomaistoimintaa ja hallintomenettelyjä koskevaa sääntelyä on uudistettu merkittävästi. Edelleen, perusoikeusuudistus ja uusi perustuslaki (731/1999) ovat vahvistaneet perusoikeuksien merkitystä ja laajentaneet suojaa nauttivien perusoikeuksien alaa. Museolain (314/2019) 1.1.2020 voimaantulleella kokonaisuudistuksella on vahvistettu alueellisten vastuumuseoiden toimintavalmiuksia kulttuuriympäristötehtävissä.

Tavoite

Muuttuneen toimintaympäristön vuoksi muinaismuistolaki on tarpeen uudistaa kokonaisuudessaan. Uudistuksen yhteydessä tulee arvioida ja määritellä muinaismuistojen suojelun tavoitteet ottaen huomioon perustuslain sääntely ja kansainvälisten sopimusten määräykset. Muinaisjäännösten fyysisen suojelun ohella tulee ottaa huomioon tarve muinaismuistoihin liittyvän tietosisällön säilyttämiseen ja käytettäväksi saattamiseen. Kiinteisiin muinaisjäännöksiin, irtaimiin muinaisesineisiin sekä muuhun arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyviä määritelmiä ja niiden oikeusvaikutuksia on tarpeen selkeyttää.

Muinaisjäännössuojelun ajallista ja alueellista kohdentumista tulee tarkastella eri muinaisjäännöstyyppien, irtainten muinaisesineiden ja hylkyjen kannalta ottaen huomioon muinaisjäännössuojelun tarkoitus ja tavoitteet suhteessa museokentän dokumentointivastuisiin.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo@minedu.fi

Muinaisjäännöksiä koskevalla sääntelyllä on rajapintoja monien mm. ympäristön käyttöä ja kulttuuriperintöä koskevien säännösten, erityisesti rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010), luonnonsuojelulain (1096/1996), maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999), hautausmaailain (457/2003) ja kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain (933/2016) kanssa sekä EU-lainsäädännön osalta kulttuuriesineiden viennistä annetun asetuksen (EY 116/2009) ja kulttuuriesineiden tullialueelle siirtämistä ja tuonnista annetun asetuksen (EU 2019/880) kanssa. Muinaisjäännössuojelun kohteet, samoin kuin muinaismuistolain suhde muuhun kulttuuriympäristön suojelua koskevaan lainsäädäntöön ovat muuttuneet ajan kuluessa sekä yhteiskunnassa että lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten johdosta. Näin ollen suojelukohteiden määrittely ja rajapinnat muihin lakeihin on tarpeen arvioida kokonaisuutena uudelleen.

Muinaisjäännösten suojeluun liittyvistä hallinnollisista menettelykysymyksistä on tarpeen säätää nykyistä yksityiskohtaisemmin. Lisäksi uudistuksessa tulee selvittää tarpeet ja mahdollisuudet digitaalisten prosessien ja palveluiden hyödyntämiseen erityisesti maankäyttöön ja lupaprosesseihin, mutta myös kansalaisten tiedonsaantiin liittyvissä kysymyksissä. Muinaisjäännösrekisteriin kerätyn arkeologista kulttuuriperintöä koskevan tiedon asema ja suhde muihin julkisiin tietoihin ja tietojärjestelmiin tulee selkeyttää.

Muinaisjäännösten huomioimista maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvien hankkeiden yhteydessä koskevat menettelyt ja kustannuksia koskeva vastuunjako valtion ja yksityisten välillä on tarpeen arvioida uudelleen muuttuneen toimintaympäristön vuoksi. Nykyisen muinaismuistolain mukaista jakoa yksityisiin ja yleisiin hankkeisiin on tässä yhteydessä tarpeen tarkastella uudelleen. Myös valtion vastuulla olevien julkisten palveluiden tuottamisen sekä markkinaehtoisien toiminnan suhdetta tulee arvioida näistä lähtökohdista ottaen huomioon muun muassa kilpailuoikeudellinen sääntely. Museoviraston asema ja riittävät voimavarat lain toimeenpanoon liittyvien viranomaispalveluiden tarjoajana tulee myös arvioida osana kokonaisuutta.

Kiinteiden muinaisjäännösten tutkimista ja hoitoa koskevat lupamenettelyt tulee arvioida uudelleen. Arkeologian harrastamisen lisääntyminen niin vedenalaiskohteissa kuin maa-alueilla edellyttää hylkysukeltamiseen ja metallinetsintään liittyvien säätelytarpeiden kartoitusta. Kiinteiden muinaisjäännösten rauhoituksen valvonnan edellyttämän toimivallan kattavuutta ja keskittämistä Museovirastolle tulee arvioida, erityisesti muinaisjäännöstä uhkaavan toiminnan keskeyttämistä, hallintopakkoa ja tarkastustoimintaa vaativan sääntelyn näkökulmasta. Toimivaltaa tulee arvioida myös suhteessa kulttuuriympäristötehtäviä hoitavien alueellisten vastuumuseoiden toimintaan sekä Museoviraston resursseihin nähden. Samalla on arvioitava muinaismuistolain rikkomiseen liittyvien rikosnimikkeiden ja sanktioiden ajantasaisuus.

Lisäksi uudistuksessa tulee erityiskysymyksenä ottaa huomioon saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon toteutuminen sekä saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana. Hankkeen yhteydessä tulee laatia erillisselvitys saamelaisten oikeuksien toteutumisesta muinaismuistojen suojelussa.

Tehtävä

Työryhmän tehtävänä on vuorovaikutuksessa seurantaryhmän kanssa valmistella ehdotus muinaismuistolain kokonaisuudistukseksi. Ehdotus tulee laatia hallituksen esityksen muotoon.

Seurantaryhmän tehtävänä on tukea lakiuudistuksen valmistelua, erillisselvityksen laatimista ja vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa. Seurantaryhmän asiantuntemusta hyödynnetään uudistuksen päälinjojen muodostamisessa ja esitysehdotuksen valmistelussa. Seurantaryhmän puheenjohtaja toimii myös työryhmän puheenjohtajana ja työryhmän jäsenet voivat osallistua myös seurantaryhmän kokouksiin. Seurantaryhmällä ja työryhmällä on yhteinen sihteeri.

Kokoonpano

Työryhmän ja seurantaryhmän puheenjohtaja

ylivohtaja Riitta Kaivosoja opetus- ja kulttuuriministeriö

Työryhmän jäsenet:

hallitussihteeri Matleena Haapala, ympäristöministeriö
 neuvotteleva virkamies Johanna Hautakorpi, oikeusministeriö
 professori Vesa-Pekka Herva, Oulun yliopisto
 hallitusneuvos Joni Hiitola, opetus- ja kulttuuriministeriö
 yli-intendentti Jutta Kuitunen, Museovirasto
 väitöskirjatutkija Anni-Helena Ruotsala, Saamelaiskäräjät
 kulttuuriasianneuvos Päivi Salonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
 tutkimuspäällikkö, vt. museojohtaja Hannu Takala, Lahden kaupunginmuseo
 yli-intendentti Helena Taskinen, Museovirasto

Seurantaryhmän jäsenet:

kehittämispäällikkö Juha Flinkman, varalla vt. ryhmäpäällikkö Päivi Malmi, Suomen ympäristökeskus SYKE
 hallitussihteeri Matleena Haapala, varalla ympäristöneuvos Antti Irjala, ympäristöministeriö
 lainsäädäntöneuvos Veli-Pekka Hautamäki, oikeusministeriö
 hallitusneuvos Joni Hiitola, varalla kulttuuriasianneuvos Päivi Salonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
 puheenjohtaja Tuomas Aslak Juuso, varalla jäsen Anne Nuorgam, Saamelaiskäräjät
 lakimies Leena Kristeri, varalla kenttäasiantuntija Markus Nissinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.
 budjettineuvos Merja Leinonen, varalla lainsäädäntöneuvos Jyri Inha
 pääjohtaja Tiina Merisalo, varalla yli-intendentti Petri Halinen, Museovirasto
 vastuualuepäällikkö Maija-Liisa Niskala, varalla maanmittausneuvos Markku Markkula, Maanmittauslaitos
 neuvotteleva virkamies Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö
 erityisasiantuntija Johanna Selkee, Suomen Kuntaliitto
 erikoissuunnittelija Anu Vauramo, Metsähallitus

Työryhmän ja seurantaryhmän sihteeristö:

hallitusneuvos Hanna Kiiskinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
 lakimies Juha Maaperä, Museovirasto
 erikoistutkija Päivi Maaranen, Museovirasto

Työryhmän ja seurantaryhmän tulee työnsä aikana kuulla ja muulla tavoin osallistaa alan tutkijoita, viranomaisia, järjestöjä, harrastajia ja muita keskeisiä toimijoita.

Työryhmän ja seurantaryhmän asettamisessa ei ole voitu noudattaa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n 1 momenttia, koska työryhmään on kutsuttu jäsenet heidän erityisen ammatillisen osaamisensa johdosta, jota ei voida korvata toisella henkilöllä.

Työryhmän teknisenä sihteerinä toimii osastosihteeri Minna Siltanen opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Erillisselvitys

Muinaismuistolain uudistamisen yhteydessä laaditaan erillisselvitys saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon ja alkuperäiskansaoikeuksien toteutumisesta muinaisjäännösten suojelussa. Selvityksen laatii oikeustieteen tohtori Leena Heinämäki (Heartland-Sydänmaa). Asiasta laaditaan erillinen toimeksiantosopimus. Selvitystyö valmistuu 31.5.2021 mennessä.

Rahoitus

Työryhmän ja seurantaryhmän menot maksetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenomomentilta (29.01.01).

Työryhmä työskentelee virkatyönä. Työryhmän jäsenten matkakulut kokouksiin korvataan edullisimman matkustustavan mukaan (Valtion matkustussääntö 2020). Mahdollisten kokouspalkkioiden maksamisessa noudatetaan valtionvarainministeriön suositusta kokouspalkkioiksi (VM/913/00.00.01/2017). Työryhmän jäsenen tehtävästä ei makseta palkkioita eikä päivärahoja.

Tiede- ja kulttuuriministeri

Annika Saarikko

Johtaja

Minna Karvonen

Jakelu

Työryhmän ja seurantaryhmän puheenjohtaja, jäsenet, varajäsenet ja sihteeristö